หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยมุ่งที่จะศึกษาบทบาท และปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของผู้บริหารการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลทั้ง 5 สังกัดของรัฐบาล และเปรียบเทียบการรับรู้ของบุคลากรพยาบาลทั้ง 3 กลุ่มเกี่ยวกับบทบาท และปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยการศึกษาเปรียบเทียบภายในแต่ละสังกัดและระหว่างสังกัด

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลรัฐบาลขนาด 500 เตียงขึ้นไปจำนวน 28 แห่ง ดังต่อไปนี้

1. โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข 16 แห่ง
2. โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม 3 แห่ง
3. โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงมหาดไทย 3 แห่ง
4. โรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 5 แห่ง
5. โรงพยาบาลสังกัดสภากาชาดไทย 1 แห่ง

รวมเป็นประชากรทั้งสิ้นที่สำรวจในปี 2531 ดังนี้คือ ผู้บริหารการพยาบาล 425 คน หัวหน้าหอผู้ป่วย 790 คน และพยาบาลประจำการ 8,544 คน

ตัวอย่างประชากร

1. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะศึกษา ใช้วิธีการคำนวณโดยใช้สูตร (Yamanae 1967 : 886)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = กลุ่มตัวอย่างประชากร

N = กลุ่มประชากร

e = ค่าความคาดเคลื่อนที่ผู้วิจัยยอมให้มีได้ $\pm$ 5.5%

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้จากการคำนวณ ได้แก่ผู้บริหารการพยาบาล 185 คน หัวหน้าหอผู้ป่วย 233 คน และพยาบาลประจำการ 318 คน รวมทั้งสิ้น 736 คน

2. แบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยวิธีคำนวณตามสัดส่วนจำนวนโรงพยาบาลของแต่ละสังกัด ได้ตัวอย่างประชากรจากสังกัดกระทรวงสาธารณสุข 4 แห่ง จากนั้นใช้วิธีจับฉลากเลือกโดยแบ่งกลุ่มตามเขต เพื่อให้ได้โรงพยาบาลที่เป็นตัวแทนสังกัดซึ่งมาจากทุกเขตทั่วประเทศ สำหรับโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย ทบวงมหาวิทยาลัย และสภากาชาดไทย แบ่งได้สังกัดส่วนประชากรสังกัดละ 1 แห่ง จากนั้นนำมาสุ่มตัวอย่างโดยจับฉลากเลือกโรงพยาบาล 1 แห่ง เพื่อเป็นตัวอย่างประชากรของสังกัด รวมโรงพยาบาลที่ทำการศึกษาในครั้งนี้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 8 แห่ง คือ

2.1 สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 4 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลลำปาง โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา โรงพยาบาลราชวิถี และโรงพยาบาลหาดใหญ่

2.2 สังกัดกระทรวงกลาโหม 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช

2.3 สังกัดกระทรวงมหาดไทย 1 แห่ง ได้แก่ วชิรพยาบาล

2.4 สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลศิริราช

2.5 สังกัดสภากาชาดไทย 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

3. นำมาสุ่มตัวอย่างประชากร โดยคำนวณตามสัดส่วนประชากรจริงของพยาบาลวิชาชีพระดับผู้บริหารการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลแต่ละสังกัด สำหรับประชากรระดับผู้บริหารการพยาบาลนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากประชากรจริงของโรงพยาบาลทั้ง 8 แห่ง แต่เนื่องจากผู้บริหารการพยาบาลจำนวนหนึ่งได้ลาศึกษาต่อ และเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนาในช่วงเวลาของการรวบรวมข้อมูล จึงได้ประชากรจริงระดับผู้บริหารการพยาบาลคิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 181 คน ส่วนตัวอย่างประชากรระดับหัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลประจำการนั้นผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวน คือ 233 คน และ 318 คนตาม

ลำดับ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างประชากรระดับผู้บริหารการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ จำแนกตามโรงพยาบาล

โรงพยาบาล	ผู้บริหารการพยาบาล		หัวหน้าหอผู้ป่วย		พยาบาลประจำการ		รวม	
	จำนวน (คน)		จำนวน (คน)		จำนวน (คน)		จำนวน (คน)	
	ส่ง	รับฉบับสมบูรณ์	ส่ง	รับฉบับสมบูรณ์	ส่ง	รับฉบับสมบูรณ์	ส่ง	รับฉบับสมบูรณ์
ลำปาง	12	8	19	17	19	18	50	43
มหาราชนครราชสีมา	23	16	23	21	24	22	70	69
ราชวิถี	12	9	20	18	33	30	65	47
หาดใหญ่	12	7	18	17	16	14	46	38
ภูมิพลอดุลยเดช	12	11	30	29	40	35	82	75
วชิรพยาบาล	25	25	28	26	32	29	85	80
ศิริราช	38	31	50	44	95	73	183	148
จุฬาลงกรณ์	47	39	45	43	59	47	151	129
รวม	181	146	233	215	318	268	732	629

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ติดต่อเพื่อขออนุมัติไปยังผู้อำนวยการของโรงพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในครั้งนี้ โดยที่โรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้ติดต่อหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ส่วนโรงพยาบาลในเขตภูมิภาคนั้นได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และขอความร่วมมือจากฝ่ายการพยาบาลในการจัดส่งแบบสอบถาม รวมทั้งเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

คืนผู้วิจัยตามกำหนดเวลา ซึ่งจากจำนวนแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ส่งไปเพื่อเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 732 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาเป็นจำนวน 680 ฉบับ เป็นแบบสอบถามตามฉบับสมบูรณ์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นจำนวน 629 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 85.93 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ตลอดจนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย ปัญหาในการปฏิบัติงาน และการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของบุคคล

2. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทและปัญหาของหัวหน้าหอผู้ป่วย ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านการสื่อข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 2 การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทและปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย

ส่วนที่ 3 การจัดอันดับความสำคัญของบทบาทและปัญหาของหัวหน้าหอผู้ป่วย

การหาความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามในขั้นต้น ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาในการตรวจสอบรายละเอียด และความครอบคลุมเกี่ยวกับบทบาทและปัญหาของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา จากนั้นได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา และทางการบริหารการพยาบาลจำนวน 12 ท่าน (ดังรายชื่อในภาคผนวก) ช่วยพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้แบบสอบถามมีความตรงตามเนื้อหา ทั้งนี้ผู้วิจัยตัดสินจากความเห็นชอบตรงกันของผู้ทรงคุณวุฒิร้อยละ 80 ถือว่ามีความตรงตามเนื้อหามากที่สุด แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครั้งแรกมีจำนวนทั้งสิ้น 102 ข้อ แยกเป็นส่วนที่ 1 6 ข้อ ส่วนที่ 2 76 ข้อ ส่วนที่ 3 20 ข้อ จากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 12 ท่านเห็นด้วยกับแบบสอบถามที่ให้ตรวจสอบ

โดยเสนอให้ปรับปรุงเล็กน้อยบางข้อรายการโดยมิได้ตัดทอน จำนวนข้อรายการจึงมีจำนวนคงเดิม แต่ได้จัดกลุ่มข้อรายการเสียใหม่ โดยจัดแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทและปัญหาในหมวดเดียวกันไว้ด้วยกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามตามที่ได้รับการแก้ไขแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้อง และครบถ้วนอีกครั้งหนึ่ง จึงได้ลักษณะแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์มาเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยข้อรายการ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของพยาบาลวิชาชีพ เกี่ยวกับ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา สังกัด ตำแหน่ง และประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบัน จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับบทบาท และปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 บทบาทและปัญหาด้านการตัดสินใจ แบ่งเป็น

หมวดที่ 1 บทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วยด้านการตัดสินใจ มี 21 ข้อ

หมวดที่ 2 ปัญหาของหัวหน้าหอผู้ป่วยด้านการตัดสินใจ มี 9 ข้อ

ตอนที่ 2 บทบาทและปัญหาด้านการปฏิสัมพันธ์ แบ่งเป็น

หมวดที่ 1 บทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วยด้านการปฏิสัมพันธ์ มี 18 ข้อ

หมวดที่ 2 ปัญหาของหัวหน้าหอผู้ป่วยด้านการปฏิสัมพันธ์ มี 7 ข้อ

ตอนที่ 3 บทบาทและปัญหาด้านการสื่อข้อมูล แบ่งเป็น

หมวดที่ 1 บทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วยด้านการสื่อข้อมูล มี 15 ข้อ

หมวดที่ 2 ปัญหาของหัวหน้าหอผู้ป่วยด้านการสื่อข้อมูล มี 6 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ ดังนี้คือ

บทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย

ไม่ได้ปฏิบัติ	หมายถึง	หัวหน้าหอผู้ป่วยไม่ได้ปฏิบัติบทบาทในข้อคำถามนั้นเลย
ปฏิบัติน้อยที่สุด	หมายถึง	หัวหน้าหอผู้ป่วยปฏิบัติบทบาทในข้อคำถามนั้นน้อยที่สุด
ปฏิบัติน้อย	หมายถึง	หัวหน้าหอผู้ป่วยปฏิบัติบทบาทในข้อคำถามนั้นน้อย
ปฏิบัติมาก	หมายถึง	หัวหน้าหอผู้ป่วยปฏิบัติบทบาทในข้อคำถามนั้นมาก
ปฏิบัติมากที่สุด	หมายถึง	หัวหน้อหอผู้ป่วยปฏิบัติบทบาทในข้อคำถามนั้นมากที่สุด

ปัญหาในการปฏิบัติงานตามบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย

มีปัญหามากที่สุด	หมายถึง	ในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่า มีปัญหาตามข้อคำถามนั้นมากที่สุด
มีปัญหามาก	หมายถึง	ในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่า มีปัญหาตามข้อคำถามนั้นมาก
มีปัญหาปานกลาง	หมายถึง	ในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่า มีปัญหาตามข้อคำถามนั้นปานกลาง
มีปัญหาน้อย	หมายถึง	ในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่า มีปัญหาตามข้อคำถามนั้นน้อย
ไม่มีปัญหา	หมายถึง	ในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่า ไม่มีปัญหาตามข้อคำถามนั้น

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน		บทบาท	ปัญหา
1	หมายถึง	ไม่ได้ปฏิบัติ	ไม่มีปัญหา
2	หมายถึง	ปฏิบัติน้อยที่สุด	มีปัญหาน้อย
3	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย	มีปัญหาปานกลาง
4	หมายถึง	ปฏิบัติมาก	มีปัญหามาก
5	หมายถึง	ปฏิบัติมากที่สุด	มีปัญหามากที่สุด

เกณฑ์การตัดสินใจโดยส่วนรวม และรายข้อคำถาม

คะแนนเฉลี่ย		บทบาท	ปัญหา
1.00-1.55	หมายถึง	ไม่ได้ปฏิบัติ	ไม่มีปัญหา
1.56-2.55	หมายถึง	ปฏิบัติน้อยที่สุด	มีปัญหาน้อย
2.56-3.55	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย	มีปัญหาปานกลาง
3.56-4.55	หมายถึง	ปฏิบัติมาก	มีปัญหามาก
4.56-5.00	หมายถึง	ปฏิบัติมากที่สุด	มีปัญหามากที่สุด

ส่วนที่ 3 การจัดอันดับความสำคัญของบทบาทและปัญหาของหัวหน้าผู้ป่วยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 การจัดอันดับความสำคัญของบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย มี 10 ข้อ

กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดอันดับความสำคัญของบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยพิจารณาพฤติกรรมในแต่ละบทบาทตามการรับรู้แล้วให้หมายเลขอันดับความสำคัญ โดยไม่ให้ซ้ำกัน ถ้าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่าบทบาทใดเป็นบทบาทที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและความสำเร็จต่องานด้านการพยาบาลในหอผู้ป่วยมากที่สุดก็ให้มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2,3,4 ... เรียงตามลำดับไปจนถึงอันดับที่ 10 ซึ่งเป็นบทบาทที่มีความสำคัญน้อยที่สุด จนครบทุกบทบาท

ตอนที่ 2 การจัดอันดับความสำคัญของปัญหาในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย มี 10 ข้อ

กำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามจัดอันดับความสำคัญของปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานตามบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยพิจารณาข้อความของแต่ละปัญหาตามการรับรู้แล้วให้หมายเลขอันดับความสำคัญ โดยไม่ให้ซ้ำกัน ถ้าผู้สอบถามมีความคิดเห็นว่าปัญหาใดเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการปฏิบัติบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วยมากที่สุด ก็ให้มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 และ อันดับที่ 2,3,4 ... เรียงตามลำดับไปจนถึงอันดับที่ 10 ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสำคัญน้อยที่สุด จนครบทุกบทบาท

การหาความเที่ยงของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปใช้กับตัวอย่างประชากรจำนวน 30 คน ซึ่งมิได้เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง แต่มีคุณสมบัติคล้ายกับตัวอย่างประชากรที่ต้องการจะศึกษา จากนั้นนำมาคำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาช (Cronbach's coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.90

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเขตกรุงเทพมหานคร โดยได้รับความร่วมมือจากหัวหน้าพยาบาลและผู้ตรวจการพยาบาล ในการตอบแบบสอบถามและนำส่งแบบสอบถามไปยัง

หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ ซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรที่ผู้วิจัยเลือกไว้โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย สำหรับโรงพยาบาลในเขตภูมิภาคจำนวน 3 แห่ง คือ โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา โรงพยาบาลลำปาง และโรงพยาบาลหาดใหญ่ ผู้วิจัยได้ติดต่อหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาด้วนตนเอง เพื่อขอความร่วมมือในการจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ส่วนโรงพยาบาลลำปางและโรงพยาบาลหาดใหญ่นั้น ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์โดยได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงพยาบาล และหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล ในการนำส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่างประชากรที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาไว้รวมทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม ถึงวันที่ 15 กันยายน 2531 โดยผู้วิจัยได้ติดตามสอบถามเป็นระยะทุก 2 สัปดาห์ และเมื่อครบกำหนดเวลาผู้วิจัยได้ติดต่อขอรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง สำหรับแบบสอบถามจากโรงพยาบาลในเขตภูมิภาคนั้น ทางฝ่ายการพยาบาลได้เก็บรวบรวมและส่งคืนผู้วิจัยโดยทางไปรษณีย์

<u>การวิเคราะห์ข้อมูล</u>

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistic Package for the Social Science) ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล คำนวณเป็นค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทและปัญหาของหัวหน้าหอผู้ป่วย นำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธี ของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดอันดับความสำคัญของบทบาทและปัญหาในการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย นำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน